

IDEER

DIKT

REDIGERT AV TOM STALSBERG

tst@dagbladet.no

RESERVE: Foto: Tom Stalsberg

(VM RUSER VIDERE)

silva

se de tre store silvaene i 2018
david, thiago og bernardo
eller google stryningene
fra mirakelnatten
flo, flo og flonaldo

zidane

historien husker
playmakere
som zinedine zidane
midtstopper havner
i glemmeboka
selv raphaël varane

mané

har senegal noen
bedre enn sadio mané
presterer tyskland maks
uten leroy sané
hvorfor gjenvinnes ballen
alltid av frankrikes kanté

shaqiri

sveitsiske shaqiri
kalles alpenes messi
østfolds største begavelser
heter begge elyounoussi

Audun Mortensen
Hentet fra den nye
Flamme-singelen
«Fotballspillere som rimer»
(Flamme forlag 2018)

Tel Aviv – «Den hvite byen» innerst i Middelhavet – er kjent som en liberal festby med et vitalt kunstnermiljø. Skjønt med sin korte historie og presserende politiske situasjon er det ikke museene, men gatekunsten og graffitien, som tiltrekker seg mest oppmerksomhet.

Farger I DEN HVITE BYEN

VERDENSARV: Tel Aviv, som ble grunnlagt i 1909, er den byen med flest Bauhaus-bygg (eller «International Style») i verden, og i 2003 ble «Den hvite byen» oppført på UNESCOs verdensarvliste. Gjennom utstillingen «The House is Burning and Grandma is Brushing her Hair», der galleriet Red House viste fram noen av journalisten Zipa Kempinskis 50 000 fotografier av byens graffiti, fant den uformelle gatekunsten veien inn til de offisielle institusjonene i Israel. Foto: NTB Scanpix

Tel Avivs posisjon som Israels mest moderne storby og landets finansielle og teknologiske motor er ubestridt, og byen har et ungdommelig preg med masser av ryggsekkurister og oppstartsbedrifter. Men mens dens motstykke Jerusalem – der politikken og religionen dominerer – er flere tusen år gammel, så har Tel Aviv bare så vidt fylt hundre.

DEN BLE GRUNNLAGT på sanddynene utenfor den hovedsakelig arabiske havnebyen Jaffa i 1909, men takket være jødiske immigranter fra Nazi-Tyskland, vokste den seg straks forbi.

Og det var de europeiske innvandrerne som tok med seg den modernistiske Bauhaus-stilen – med funksjonelle hus bygget av billig materiale – som dominerer byens arkitektur i dag. Faktisk er Tel Aviv den byen med flest slike bygg i verden, over fire tusen, og i 2003 ble «Den hvite byen» oppført på UNESCOs verdensarvliste.

MEN TEL AVIV er naturligvis ikke avskå-

GATEKUNST

Tekst: FREDRIK GIERTSEN
Litteraturviter og skribent

ret fra omgivelsenes turbulens, til tross for at byen på folkemunne omtales som «boblen». Det toppet seg den 4. november 1995, da den daværende statsminister Yitzhak Rabin ble myrdet der av en ung, ortodoks jøde som slo til for å markere sin motstand mot Oslo-avtalen.

En slik skjellsettende hendelse ville kanskje bruke lang tid på å finne veien inn i de museale institusjoner, om den noen gang ville, for først må den jo gjerne finne sin rette plass i den nasjonale fortellingen. Men slik er det ikke med den mer umiddelbare gatekunsten.

ALLEREDE I 1996, noen måneder etter dra-

pet, malte kunstneren Yigal Shtayim sin versjon av udåden på en fargeløs vegg tilhørende et bolighus i Florentin, en sydlig bydel som er blitt en sprudlende enklave i et ellers temmelig forsøffent område. Men forleden dag ble verket malt over av en sløv ansatt i kommunen, og debatten om denne uoffisielle kunstformens posisjon var i gang – igjen.

På overflaten er Florentin et typisk eksempel på den globale trenden med bydeler som befinner seg midt i en gentrifiseringsprosess, der relativt lave boligpriser tiltrekker seg kreativ ungdom, familier i etableringsfasen og andre som ønsker seg kaféliv og uavhengige butikker.

DET UNIKE MED nettopp dette stedet er den politiske samtalen som foregår: ikke gjennom utveksling av ord, men i form av malerier på tomme husvegger. Disse kunstverkene har tiltrukket seg så mye oppmerksomhet at det har sprunget opp et vell av små foretak som arrangerer «graffiti tours» i området, faktisk så mange at det tidvis har vært til irritasjon for lokalbefolkningen.

Og en av de mest populære attraksjo-

nene var nettopp Shtayims gjengivelse av drapet på Yitzhak Rabin, som forestiller hendelsen – nøyaktig idet skuddene faller – sett gjennom et sikkerhetskamera: litt uklart, og bare i svart-hvitt. Men nå er det altså borte.

FORHOLDET MELLOM graffitien og gatekunsten på den ene siden og de offisielle myndigheter på den andre har alltid vært ukomfortabelt, det ligger jo i graffitiens natur. Nå oppførte Shtayim dette verket med kommunens velsignelse på oppdrag fra en TV-stasjon (til tross for at ingen visste hva han skulle male).

Problemet er at lokalmyndighetene ikke har laget noen database over hvilke verk som har offentlig godkjenning og hvilke som ikke har det, noe som helt klart var årsak til blunderen som gjorde at Rabin-maleriet ble fjernet. Men hva med forholdet mellom kommunen og de små firmaene som tjener penger på å vise fram graffiti som ofte er oppført ulovlig? **OG HVA MED** andre «kunstnere» som i nattens mulm og mørke maler over eller «kommenterer» allerede eksisterende verk? Shtayim har tross alt tjent penger på

dette, og han har uttalt at han gjerne fører det opp igjen, men at hans rater nå er betraktelig høyere enn den gang ...

En som har fulgt med i og dokumentert disse retoriske feidene på betongvegger spredt utover Florentin, er journalisten Zipa Kempinski. Gjennom sine vandringar rundt i bydelen har hun tatt ikke mindre enn 50 000 bilder med sin mobiltelefon, noe som har dannet grunnlag for et ikke så lite brudd med graffitiens ofte selvpålagte utenforskap, for det endte med en utstilling i et av de mange galleriene sør for byen.

DEN UTGJORDE EN del av femtiårsmarkeringen for okkupasjonen av Palestina, som naturligvis er et omstridt tema i Israel. Et av de mest sentrale bildene Kempinski viste fram, var en graffiti som viste ansiktet til den palestinske studenten Lubna al-Ha-

«Det har sprunget opp et vell av små foretak som arrangerer 'graffiti tours'.

nash, som ble skutt i hodet av en israelsk soldat i Betlehem den 23. januar 2013.

Til Haaretz har hun sagt at «disse lagene med utviskinger og overstrykninger, særlig av skuddene og drapene, ikke handler om å fjerne graffiti, men er en del av en

nash, som ble skutt i hodet av en israelsk soldat i Betlehem den 23. januar 2013.

Tiltalen mot ham ble raskt frafalt, men en slags parallell «gatas justis» oppsto da bildet av den unge kvinnen først ble påført djevelhorn, og den nøkterne teksten som akkompagnerte portrettet visket ut. Men det dukket opp igjen i andre versjoner på andre vegger, som nok en gang ble overmalt eller skjendet, for så å vise seg på nytt, i en slags evig kamp for å få det siste ord.

DETTE BLE NATURLIGVIS

dokumentert i Kempinskis utstilling, og det er ikke vanskelig å se det som en del av eller kommentar til kampen om hele nasjonens hukommelse.

Til Haaretz har hun sagt at «disse lagene med utviskinger og overstrykninger, særlig av skuddene og drapene, ikke handler om å fjerne graffiti, men er en del av en

overlagt fortielse av de forferdelige handlingene som okkupasjonen har avfødt, slik at vi ikke skal vite om dem.» I denne sammenhengen fører graffitien i Florentin seg inn i en lang, men for øyeblikket marginalisert tradisjon for venstreintellektuell fredsaktivisme i Israel, dominert av aldrende forfattere som Amos Oz og David Grossmann, og noe yngre navn som Zeruya Shalev og Etgar Keret.

NYLIG GIKK DET ut et brev fra disse fire og over tretti andre israelske forfattere til statsminister Netanyahu om å stanse utsendingen av asylsøkere til krigsutsatte områder som Sudan og Eritrea. «Hvis ikke vi i Israel handler med moral, menneskelighet og medlidenhet, så mister vi vår rett til å eksistere», står det i brevet. Jonathan Greenblatt, nasjonaldirektør i landets Anti-Defamation League, sier på sin side at slike deportasjoner vil «svikte de kjerneverdierne vi har som jøder».

Kampen om hvorvidt sjablong-tegningen av Lubna al-Hanash i Florentin kan bestå, eller om udåden skal fornektes, resonnerer i disse dager med ubehag i områder langt utenfor Israels grenser.